

Typikon

(Suom. Jopi Harri. Versio 23.9.2006)

25. joulukuuta. Herran Jumalan ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen lihassa syntyminen. {Ja Venäjän kirkon ja maan sekä kahdenkymmenen muun kansan ranskalaisten vallasta vapautumisen muisto.}

Päivän seitsemännellä hetkellä [aattona n. klo 12] soitetaan suurta kelloa ja kaikkia painavia, ja kokoonnuttuamme kirkkoon aloitamme ehtoopalveluksen tavan mukaan. Diakoni lausuu: ”Esipaimen, siunaa.” Pappi: ”Siunattu olkoon Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen valtakunta...” Ja amenen jälkeen esipaimen: ”Taivaallinen Kuningas...”, ”Pyhä Jumala...” Ja ”Isä meidän” -rukouksen jälkeen ”Herra, armahda”, 12 kertaa. ”Kunnia... nyt...”, ”Tulkaa, kumartakaamme...” kolmesti. Psalmi ”Kiitä, sieluni, Herraa...”

Sitten diakoni lausuu suuren ektenian. Jos on lauantai-ilta, laulamme: ”Autuas se mies...”, koko katisman. Jos on sunnuntai-ilta, laulamme ensimmäisen antifonin. Jos taas on muu päivä, stihologiaa [katismaa] ei ole vaan laulamme suoraan ektenian jälkeen: ”Herra, minä huudan Sinua...” toisella sävelmällä; pappi taas toimittaa proskomidin.

Sitten diakoni suitsuttaa temppelein tavan mukaan. Kuorot taas laulavat juhlan stikiirat kahdeksalla säkeistöllä,¹ toisella sävelmällä. Idiomelonit: ”Tulkaa, riemuitkaamme”, ”Kunnia... nyt...”, sama sävelmäjakso: ”Augustuksen ollessa yksinvaltiaana...”

Ja on saatto evankeliumin kanssa. ”Oi Jeesus Kristus...” Päivän prokiimeni. Jos on perjantai-ilta, laulamme suuren prokiimenin: ”Kuka on Jumala, suuri...” Ja juhlan parimiat järjestyksensä mukaan. Lukukappaleiden keskellä tro-pari säkeineen, laulamme [ne] molemmilla kuoroilla.

Lukemisen jälkeen pieni ektenia ja loppulause: ”Sillä Sinä, meidän Jumalamme, olet pyhä...”, ja loppulauseen jälkeen: ”Pyhä Jumala...” Sitten prokiimeni 1. sävelmällä: ”Herra lausui minulle: ”Sinä olet minun poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin.” Liitelausema: ”Ano minulta, niin minä annan pakanakansat sinun perinnöksesi.” Epistola hebrealaisille, kappale 203: ”Sittenkuin Jumala muinoin monesti...” Halleluja, 5. sävelmä: ”Herra sanoi minun herralleni...”, liitelausema: ”Herra ojentaa sinun valtasi valtikan Siionista”, liitelausema: ”Ennen aamuruskoa olen synnyttänyt Sinut kohdusta...”

Evankeliumi Luukkaan mukaan, kappale 5: ”Ja tapahtui niinä päivinä...” Ja sitten järjestyksessä Basileios Suuren jumalallinen liturgia. ”Totisesti on kohtuullista” -veisun sijaan laulamme: ”Sinun tähtesi, Armoitettu...” Yksi ehtool-lislauselma: ”Ylistäkää Herraa taivaista...”, ”Halleluja”, kolmesti.

Loppusiunauksen jälkeen paraekkesiarkki sytyttää kynttilänjalassa olevan kynttilän ja panee sen keskelle kirkkoa. Laulajat taas kahtena kuorona samanaikaisesti laulavat korotetulla äänellä

¹ Ilmaisuu tarkoittaa, että veisuja lauletaan yhteensä kahdeksan kappaletta.

juhlan troparin, neljännellä sävelmällä:

”Sinun syntymästäsi, Kristus, meidän Jumalamme, koitti maailmalle tiedon valkeus, sillä siitä tähtien palvelijat tähden kautta oppivat kumartamaan Sinua, vanhurskauden Aurinkoa, ja tuntemaan Sinut, Koiton, korkeudesta. Herra, kunnia olkoon Sinulle.”

”Kunnia... nyt...”, kontakki, 3. sävelmä:

”Tänä päivänä Neitsyt yliolennollisen synnyttää, ja maa tarjoaa luolan lähestymättömälle. Enkelit paimenten kanssa ylistystä veisaavat. Tietäjät tähden mukana vaeltavat, sillä meidän tähtemme on syntynyt Lapsukainen, iankaikkinen Jumala.”

Ja menemme ruokapöytään ja syömmme lämmintä ruokaa öljyn kera, kalaa taas emme syö. Viiniä kuitenkin juomme Herraa kiittäen.

{Katso!} Tiedä tämä: Jos Kristuksen syntymän aatto osuu lauantaiksi tai sunnuntaiksi, paastoa ei ole, eikä kuninkaallisten hetkien tropareita lukukappaleineen lauleta lauaintaina eikä sunnuntaina, mutta laulamme kuninkaalliset hetket ennaltakäsin perjantaina tavan mukaan, siten kuin järjestys määrää. Lausomme myös: ”Uskon yhteen Jumalaan...” ja psalmin 33 (34): ”Minä kiitän Herraa...” ja loppusiunauksen. Liturgiaa tuona päivänä ei ole, mutta ehtoopalveluksen laulamme omana aikanaan. Lauaintaina ja sunnuntaina taas Krysostomoksen liturgia on omana aikanaan. Loppusiunauksen jälkeen nautimme palasen leipää ja viiniäkin hieman maistamme, ja menemme keljoihimme.

Päivän seitsemännellä hetkellä [n. klo 12] aloitamme ehtoopalveluksen. Jos on lauantai-ilta, laulamme: ”Autuas se mies...”, koko katisman. Jos taas on sunnuntai-ilta, laulamme [katisman] ensimmäisen antifonin [= jakson]. Sitten ”Herra, minä huudan Sinua...” jälkeen laulamme stikiirat kahdeksalla säkeistöllä, toisella sävelmällä. Idiomelonit: ”Tulkaa, riemuitkaamme” jne., ”Kunnia... nyt...”, sama sävelmäjakso: ”Augustuksen ollessa yksinvaltiaana...”

Saatto evankeliumin kanssa. ”Oi Jeesus Kristus...” Päivän prokiimeni. Jos on lauantai-ilta, laulamme prokiimenin: ”Herra on Kuningas...” Ja parimiat järjestyksensä mukaan.

Lukemisen päätyttyä emme laula ”Pyhä Jumala...”, vaan parimioiden jälkeen on pieni ektenia ja loppulauseen jälkeen prokiimeni ensimmäisellä sävelmällä: ”Herra lausui minulle: ”Sinä olet minun poikani, tänä päivänä minä sinut synnytin.” Liitelausema: ”Ano minulta...” Epistola galatalaisille, kappale 107 (3: 15–22): ”Veljet, minä puhun ihmisten tavalla...” Halleluja, 5. sävelmä: ”Herra sanoi minun herralleni...”, liitelausema: ”Herra ojentaa sinun valtasi valtikan Siionista”, liitelausema: ”Ennen aamuruskoa olen synnyttänyt Sinut kohdusta...”

Evankeliumi Matteuksen mukaan, kappale 53 (13: 31–36): ”Taivasten valtakunta on sinapinsiemenen kaltainen...” Sitten ektenia: ”Lausukaamme kaikki...” Sitten: ”Suo, Herra...” ja ”Kantakaamme iltarukouksemme...” ja loppulause. Ja sitten diakoni lausuu: ”Se on viisautta.” Kuoro: ”Siunaa” jne. tavan

mukaan, ja loppusiunaus.

Loppusiunauksen jälkeen sytytämme kynttilän kynttilänjalkaan keskelle kirkkoa, ja kuorot yhdessä laulavat juhlan troparin, ”Kunnia... nyt...” ja kontakin.

Ja menemme ruokapöytään ja syömme seuraavasti: kalaa emme syö, mutta kasvirasvan kera keitettyä vihannesruokaa, tai kutijaa hunajan kera; juomme myös viiniä Jumalan kunniaksi; niissä maissa, joissa ei ole viiniä, juomme olutta. Edeskannetaan myös lukukappale: Jerusalemin arkkipiispa Kyrilloksen opetuspuhe, joka alkaa: ”Niinkuin meidän toivomme on Jeesuksessa Kristuksessa”.

{Katso!} Tiedettäköön, että osuipa Kristuksen syntymän juhla mille tahansa päivälle, lauletaan suuri ehtoonjälkeinen palvelus näin:

Yön kahdeksannella hetkellä [n. klo 1] on ilosanoman soitto ja sen jälkeen juhlasoitto kaikilla kelloilla; pappi taas diakonin kanssa valmistautuu aloitukseen, kuten kaikkina Vapahtajan juhlina. Diakoni lausuu: ”Espaimen, siunaa.” Pappi: ”Kiitetty on meidän Jumalamme...”, ja papin suitsuttaessa me lausumme suuren ehtoonjälkeisen palveluksen alun: ”Kunnia olkoon Sinulle, meidän Jumalamme, kunnia Sinulle. Taivaallinen Kuningas...”, ”Pyhä Jumala...” jne.

Laulamme ”Jumala on meidän kanssamme...” laulun kera. Ja tavallisten troparien ”Valista minun silmäni...” asemesta lausumme juhlan troparin. Ja ”Armahda meitä, Herra, armahda meitä” sijaan lausumme juhlan kontakin. ”Kunnia olkoon Jumalalle korkeuksissa...” jälkeen on litanian tavan mukaan. Ja laulamme litanian idiomelon-stikiirat ensimmäisellä sävelmällä: ”Taivas ja maa...”, ”Kunnia...”, viidennellä sävelmällä: ”Itämaan tietäjät, persialaiset...”, ”Nyt...”, kuudennella sävelmällä: ”Kaikki enkelit riemuitsevat...” Sitten pappi lausuu vigation tavalliset rukoukset.

Ja palattuamme takaisin temppeleihin [eteishuoneesta, jossa litanian on tavan mukaan toimitettu] laulamme virrelmästikiirat toisella sävelmällä: ”Suuri ja sanomaton ihme...”, liitelauselma: ”Ennen aamuruskua...”, toinen [liitelauselma]: ”Herra sanoi minun herralleni...” Nämä liitelauselmat laulamme myös aina päättäjäisjuhlaan saakka. ”Kunnia...”, neljäs sävelmä, idiomelon: ”Riemitse, Jerusalemi...”, ”Nyt...”, sama sävelmä: ”Sinä, Kristus, Jumalamme, olet asettunut asumaan luolaan...”

Leipien siunauksessa tropari, neljäs sävelmä: ”Sinun syntymästäsi...”, kolmesti, se on kirjoitettuna aaton liturgian jälkeen. Sitten ”Siunattu olkoon Herran nimi...”, kolmesti. Psalmi 33 (34): ”Minä kiitän Herraa...” ja [evankeliumin] selityksen² lukeminen, joka koskee Matteuksen evankeliumia, 4 luku[kappalett]a.

Aamupalveluksessa heksapsalmin ja ”Jumala on Herra” -veisun jälkeen juhlan tropari kolmesti ja tavalliset katismat. Ensimmäisen katismat jälkeen juhlan katismatropari ”Vo jasleh nas radi...” neljännellä sävelmällä, mallimelodialla ”Grob Tvoj”. ”Kunnia... nyt...”, sama. Ja Krysostomoksen evan-

² Nämä määritellään tarkemmin tyypikonin luvussa 8.

liumin selityksen lukeminen, joka koskee Matteuksen evankeliumia juhlan aiheesta. Toisen katismatropari ”Prevečnago...” kolmannella sävelmällä, mallimelodialla ”Krasote”. ”Kunnia... nyt...”, sama. Ja luemme Krysostomoksen evankeliumin selityksen.

Lukemisen jälkeen veljille annetaan kynttilät. Polyeleon [ja pienen ylistysveisun] jälkeen katismatropari ”Tulkaa, uskovaiset...” neljännellä sävelmällä, mallimelodialla ”Udivisja Iosif”, ”Kunnia... nyt...”, sama. Ja luemme Gregorios Teologin sanat, jotka alkavat: ”Kristus syntyy”.

Neljännän sävelmän 1. antifoni. Prokiimeni samalla sävelmällä: ”Ennen aamuruskua olen synnyttänyt Sinut kohdusta...”, liitelauselma: ”Herra sanoi minun herralleni...” ”Kaikki, joissa henki on...” Evankeliumi Matteuksen mukaan, kappale 2: ”Jeesuksen Kristuksen syntyminen...”

Psalmin 50 (51) jälkeen ”Apostolien rukouksien” asemesta ”Kunnia...”, ”Tänään kaikki täytyköön ilolla, sillä Kristus on syntynyt Neitseestä.” ”Nyt...”, sama liitelauselma, loppu: ”Kristus on syntynyt Betlehemissä.” ”Armahda minua, Jumala...” Stikiira kuudennella sävelmällä: ”Kunnia olkoon Jumalalle korkeuksissa...”

On kaksi kanonia. Yksi ensimmäisellä sävelmällä, se on herra Kosmaan kirjoittama, irmosseineen kahdeksalla säkeistöllä. Toinen [kanoni] on herra Johanneksen kirjoittama, irmosseineen samaten kahdeksalla säkeistöllä. Kummankin kanonin [kunkin] irmossin jälkeen kumpainenkin kuoro [toistaa] oman irmossinsa.

3. veisun jälkeen hypakoe, 8. sävelmä:

”Taivas antoi Sinulle lahjaksi pakanakansojen esikoiset, kun se ohjasi tähden avulla tietäjät seimen äärelle Betlehemiin. Heitä eivät hämmästyttäneet valtiakat eivätkä valtaistuimet vaan äärimmäinen köyhyys. Sillä mikä olisi luolaa kurjempi asumus tai mikä kapaloita halvempi vaatetus? Niistä säteili kuitenkin jumaluutesi kirkkaus. Herra, kunnia olkoon Sinulle!”

Ja lukukappale. 6. veisun jälkeen kontakki, 3. sävelmä: ”Tänä päivänä Neitsyt yliolennollisen synnyttää...”, joka on kirjoitettuna aaton liturgian jälkeen. Ja iikossi, ja luemme synaksaarin.

9. veisun edellä veljet sytyttävät kynttilänsä. ”Minun sieluni suuresti ylistää” me emme laula, vaan laulamme juhlan liitelauselman: ”Ylistä, sieluni...” ja irmossin: ”Minä näen oudon ja ihmeellisen salaisuuden...” Sitten toinen kuoro laulaa samaan tapaan liitelauselman ja irmossin. Samalla tavalla lauletaan liitelauselmat myös ensimmäisen kanonin troparien edellä. Sitten ensimmäinen kuoro laulaa toisen kanonin liitelauselman ja irmossin: ”Parempi olisi meidän...”³ Ja saman mallin mukaan toinen kuoro laulaa saman liitelauselman ja irmossin sekä myös toisen kanonin tropareiden edelle samoin liitelauselmat. Ja viimein lauletaan ensimmäinen liitelauselma ja [ensimmäisen kanonin] irmossi ja toinen liitelauselma ja [toisen kanonin] irmossi.

³ Uudemman suomenkielisen tekstiversion mukaan: ”Rakkautemme Sinuun...”

Juhlan eksapostilario kolmesti. Kiitosstikiirina neljännen sävelmän idiomelon-stikiirat neljällä säkeistöllä: ”Vanhurskaat iloitkoot...”, ”Kunnia...”, kuudennella sävelmällä: ”Kun syntymäsi aika koitti...”, ”Nyt...”, ”Tänään Kristus syntyy Neitseeestä Betlehemissä...”

Suuri ylistysveisu. ”Pyhä Jumala” -veisun jälkeen juhlan tropari, ekteniat ja loppusiunaus. Ja igumeni voitelee veljet pyhällä öljyllä pyhästä lampukasta, joka on juhlaikonin edessä meidän laulaessamme juhlan idiomelon-stikiiran ja ensimmäisen hetken [palveluksen].

Ensimmäisessä hetkessä juhlan tropari. ”Pyhä Jumala” -veisun jälkeen juhlan kontakki jne. loppusiunaukseen saakka.

Sinä päivänä liturgia⁴ on anivarhain valvomisen vaivan tähden. Liturgiassa ensimmäinen antifoni: psalmi 110 [Ps. 9: 2; 111: 1–3], toinen sävelmä: ”Minä ylistän Herraa kaikesta sydämestäni, ilmoitan kaikki Sinun ihmetyösi.” Liitelausema: ”Jumalansynnyttäjän esirukouksien tähden, Vapahtaja, pelasta meidät.” Toinen jae: ”[Minä kiitan Herraa kaikesta sydämestäni] hurskasten kokouksessa ja seurakunnassa. Suuret ovat Herran teot.”⁵ ”Jumalansynnyttäjän esirukouksien tähden, Vapahtaja, pelasta meidät.” Kolmas jae: ”Kaikkien niiden tutkisteltavat, jotka Häntä rakastavat.” ”Jumalansynnyttäjän esirukouksien tähden, Vapahtaja, pelasta meidät.” Neljäs jae: ”Kunnialliset ja korkeat ovat Hänen työnsä, ja Hänen vanhurskautensa pysyy iankaikkisesti.” ”Jumalansynnyttäjän esirukouksien tähden, Vapahtaja, pelasta meidät.” Sitten molemmat kuorot: ”Kunnia... nyt...”, ”Jumalansynnyttäjän esirukouksien tähden...”

Toinen antifoni: psalmi 111 (112), toinen sävelmä: ”Autuas se mies, joka Herraa pelkää ja suuresti halajaa Hänen käskyjäänsä.” Liitelausema: ”Pelasta, Neitseeestä syntynyt Jumalan Poika meidät, jotka Sinulle veisaamme: Halleluja.” Toinen jae: ”Hänen jälkeläisensä tulevat voimallisiksi maassa, oikeamielisten suku tulee siunatuksi.” ”Pelasta, Neitseeestä syntynyt...” Kolmas jae: ”Varallisuus ja rikkaus on hänen huoneessansa ja hänen vanhurskautensa pysyy iankaikkisesti.” ”Pelasta, Neitseeestä syntynyt...” Neljäs jae: ”Oikeamielisille koittaa pimeydessä valkeus, armollinen, laupias ja vanhurskas.” ”Pelasta, Neitseeestä syntynyt...” Sitten molemmat kuorot yhdessä: ”Kunnia... nyt...”, ”Jumalan ainokainen kuolematon Poika ja Sana...”

Kolmas antifoni: psalmi 109 (110: 1–4), neljäs sävelmä: ”Herra sanoi minun herralleni: Istu minun oikealle puolelleni.” Tropari: ”Sinun syntymästäsi,

⁴ Aaton kohdalla tyypikonissa ovat seuraavat joulupäivän liturgiaa koskevat huomautukset:

{Katso!} Tiedettäköön tämä: Jos aatto on lauantaina tai sunnuntaina, [sinä päivänä] lauletaan Krysostomoksen liturgia, [mutta] Suuren Basileioksen liturgia lauletaan itse juhlapäivänä. Samoin toimitamme myös pyhän Jumalan ilmestymisen juhlanan. Huomaa, että jos aatto ei ole lauantaina eikä sunnuntaina, silloin on Basileios Suuren liturgia, kun taas juhlapäivänä on Krysostomoksen liturgia. Näin on myös Jumalan ilmestymisen juhlanan.

Tiedä tämäkin: Jos Kristuksen syntymä tai Jumalan ilmestyminen osuu sunnuntaille, emme laula mitään sunnuntain veisuja.

⁵ Jaotus poikkeaa suomalaisesta.

Kristus, meidän Jumalamme...” Toinen jae: ”Kunnes minä panen sinun vihollisesi sinun jalkojesi astinlaudaksi.” ”Sinun syntymästäsi, Kristus, meidän Jumalamme...” Kolmas jae: ”Herra ojentaa sinun valtasi valtikan Siionista; hallitse vihollistesi keskellä.” ”Sinun syntymästäsi, Kristus, meidän Jumalamme...” Neljäs jae [LXX]: ”Sinun on hallitus voimasi päivänä pyhiesi kirkkaudessa.” ”Sinun syntymästäsi, Kristus, meidän Jumalamme...” Saattolausema: ”[Se on viisautta. Olkaamme vakaat.] Ennen aamuruskkoa olen synnyttänyt Sinut kohdusta, Herra on vannonut eikä sitä kadu: Sinä olet pappi iankaikkisesti Melkisedekin järjestyksen mukaan.” Tropari korotetuimmalla äänellä: ”Sinun syntymästäsi, Kristus, meidän Jumalamme...”, ”Kunnia... nyt...”, kontakki: ”Tänä päivänä Neitsyt yliolennollisen synnyttää...”

”Pyhä Jumala” -veisun sijaan ”Niin monta kuin teitä on Kristukseen kas-tettu...” Prokiimeni kahdeksannella sävelmällä: ”Kaikki maa kumartakoon Sinua ja veisatkoon...” Liitelausema: ”Kohottakaa Jumalalle riemuhuuto, kaikki maa...” Epistola galatalaisille, kappale 209 [4: 4–7]: ”Veljet, kun aika oli täytetty...” Halleluja ensimmäisellä sävelmällä: ”Taivaat julistavat Jumalan kunniaa...” Liitelausema: ”Päivä sanoo päivälle...” Evankeliumi Matteuksen mukaan, kappale 3: ”Kun Jeesus oli syntynyt...”

”Totisesti on kohtuullista” -veisun sijaan [toisen kanonin 9.] irmossi: ”Parempi olisi meidän...”⁶ [tämä] myös [aina] päättäjäisjuhlaan saakka. Ehtoolislausema: ”Herra lähetti kansallensa lunastuksen.” ”Halleluja”, kolmesti.

Ruokapöydässä on veljille suuret pidot, ja luemme Krysostomoksen sanat, jotka alkavat: ”Jo muinoin patriarkka”.

Jos Kristuksen syntymän juhla osuu olemaan keskiviikkona tai perjantaina, sallimme silti maallikoille lihan ja munkeille juuston ja munat ja syömme näin Kristuksen syntymästä lähtien joka päivä aina pyhän Jumalan ilmestymisen aattoon saakka.

{Katso!} Tiedettäköön myös tämä, että Kristuksen syntymästä aina pyhään Jumalan ilmestymiseen saakka ei ole minkäänlaista paastoa, eikä polvia notkisteta sen paremmin kirkossa kuin keljoissa.

⁶ Uudemman suomenkielisen tekstiversion mukaan: ”Rakkautemme Sinuun...”